

O. Po drenaži zemlja deževnico ložeje popije, in s tem pride tudi čisti zrak v zemljo; zemljini deli lažje in hitreje preperé, ter postanejo tako rastlinom prej pripraviša hrana. Drenažni svet pa tudi v suhih letih manj suše terpi, mimo tistega, ki vedno malo moče dobiva iz globočine, kjer pri veliki solnčni vročini vlaga toliko izhlapi, ter se zemlja toliko ohladi, da rastline ob enem od zgorej od solnčne pripeke, od spodej pa od zemljinega hladu terpé in poginjajo. Skozi drenažo pa gorak in vlažni zrak v zemljo prihaja, se pri mali zemljini gorkoti ohlaja, in tako rosnato vlažno zemljo pod verhom napravlja.

V. Zakaj pa dostikrat kmetovalci težko zemljo pusté neobdelano?

O. Zato ker obdelovanje tolike stroške in toliko truda prizadene, da se potem kmetovalcu stroški in trud s žetvijo ne splačajo, ampak mu edino zgubo donasajo.

V. Ali se pa ne dá tako zemljišče nikakor popraviti in zboljšati, da bi se lažje in ceneje obdelovalo?

O. Dá se popraviti in zboljšati, in sicer po drenaži, in ako se globoko orje ter primeša apna in laporja. Po tem načinu se letni obdelovalni stroški zmanjšajo, ker se potem zemljišče lažje in prej obdela, ter postane rodovitniše od prej. Veliko tisuč oralov zemlje donasa dandanes bogate pridelke, katero je prej, dokler se niso tega prekoristnega poboljšanja zemlje poprijeli, prazno in pusto ležalo in nikakoršnega hasna donasalo. Da bi le skoraj sleherni gospodar, kateri ima taka zemljišča, pridno in zvesto rabil drenaže!

(Dalje prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

10. Tretji učenjak, ki mu je posebej presodil slovnico, bil je mojster njegov sam, »patriarcha« Dobrovský. Pisal mu je (po nemški) takole:

V Pragi 12. avg. 1826.

Visokočastitljivi, Visokospoštovani Gospod Profesor!

Poslali ste mi Svojo lepo slovnico (Lehrgebäude) slovenskega jezika, meni jako prijetno darilo, za katero bi se Vam že zdavnej bil mógel zahvaliti. Dobil sem jo precej pozno, ko so jo knjigarne že imele, in na to se me je majniká po prehlajenji lotila neka vročnica, ktere sem še znebil le prav počasi. Prebrati sem pa hotel prej

knjigo, kedar sem Vam imel pisati. Sploh se je Vaše delo prav dobro (vortrefflich) obneslo. Veseli me, da me niste napak uméli, ter čestitam (ali srečo voščim) Vam in Vašim deželjanom, ki imajo zdaj prav dober (gründlich) navod, po katerem je zlajšano daljno učenje Vašega bogatega jezika. K temu ste dali marsiktere dobre opombe (gute Winke). Dovolite mi sedaj, naj Vam razodenem nekatere svoje misli, ki so se mi vzbudile pri prebiranju Vaše knjige. Str. VI zdi se mi le igrača (Scherz), kar se bere v opombi, da se glagolitje razlagajo iz glagolati. Ker glagoli, kakor slova, pomenijo tudi pismena ali čerke, je imenovanje azbuke glagolska, potlej glagolitska, dosti po volji. To ime so dali na zadnje duhovnikom, kateri so rabili take knjige. Str. XI oltar, ocet, pop, post pač niso nemčice, ampak oltar, ocet latinici, pop iz *παπας* gerčica, Ciril rabi zanjo ierei, post je čisto slovanska beseda, bila že pred Cirilom. Več o tem ne morem pisati, ker sem zastran domovine starega cerkvenega jezika celo druge misli že nekaj let, in o tem si pisariva še vedno z Vašim pravim (braven) deželjanom Kopitarjem. Jaz nahajam oblik in besedi, ki so lastne cerkvenemu jeziku, več v Ilirskem kot v Slovenskem, n. pr. budu z nedoločnikom, da se naredi dalji prihodnjik itd. Str. XIV ispovede ni preminjati, ker wjedje, powjedje se nahaja kar pogostoma za prvo osebo. Gl. Inst. l. slav. p. 565. Na take starice (Archaismen) je dobro paziti. Str. 8 kar je povedano o pisavi po besedoslovji (Etymologie) zastran z in s, ž in š na koncu, mi celó dopade (cf. pa Jarnik); ko se beseda podaljša s samoglasnikom, se na tanko razloči končnik, jeli z ali s. Str. 17 luk javaljne iz l-st (List); ampak od levš, v rus. levša, leva roka, neprava, od tod Vaš l-šk (lešk) nepravichen (cf. Jezičn. III, 3). Str. 25 s -péh Fertigkeít se sim ne šteje, ker je s koreninski in h obrazilo; cf. str. 57, kjer je bolj prav. Str. 52 srež je čes. stržž (stržž), in se gotovo ne šteje pod ž ali ež. Str. 80 sn-tjav — od n-ti — mar od snjet, čes. Brand im Getreide. Str. 109 vernem od vračam, mar od vertiti, kjer t odpade pred nem. Str. 144 oje od jeti, dubito. Str. 145 paziti in pažiti nista sestavljena, nista toraj jemati pod pa. Str. 145 pa v pauk je pač namesti po, in uk je tudi koren. Pota (puta) ni iz peti (pjati); puto naj se primerja s Fuss, Fut. Str. 149 v vrok z ni odpadel, čes. auřek (uřek), slovaško urok, das Beschreyen, iz uřknuti beschreyen. Str. 154 v-sok, v-s-ta ni tiste korenike; vysoký in viseti, vijs česko (tudi polj. rus. stslov.) je vys — v-s pa vis. Tega Kranjci ne ločijo več, ali v drugih narečjih je y in i dobro ločiti, tudi v izreki. Str. 154 vižati je pač iz weisen. Str. 215 naj bi se nam. dvignem sprejel bil nesem ali grizem v II. spregi, ker pretekli čas in nedoločni naklon od nesem,

grizem kaže več različnosti kot dvigniti, dvignil. Zdaj je v II. spregi, str. 213 za II. naznanjeno znanilo (Character) al, (el, in el le tedaj, kadar deblo kaže te samoglasnike). Kakor v pijem ne morem reči, da je pripona il (pil), ampak le l, ki se deblu pridene. Tako je v imel, plél le l znanilo. Ne bi bilo napak, postaviti za zgled kar pijem (ali kterege drugega na jem) poleg nesem ali grizem.

Str. 151 pratika je lat. practica. Vprašaj (?) že kaže, da se Vam ni zdelo prav varno ondi. Str. 150 prilast je pač iz privlast, ne iz last. Str. 148 sokol ni sestavljen. Str. 49 netopir je edino pravo (unbefiedert, cf. Jarnik, Mikl.) Str. 45 p'na ne more biti iz nap'ta, cf. s-puma; zapona od zapeti, temu naj se pristavi sedanjik zapnem, da se bolje pokaže izpeljava. Str. 57 šega ne more izpeljevati se iz š.l. Str. XVIII Rusje se imajo prištevati po naj več znakih v I. red, kakor tudi Kranjci, če prav Dolenci pravijo tudi popel. Pepel je nekako pravilo, popel le izjema. Denite na mesto pepel drugo besedo, n. pr. sumnjeti, zweifeln, pa mi je tudi prav. Na Kranjskem sem pred 30 leti, ko sem vpríčo bil pri otroškem nauku, slišal cviblati ali cviblovati; to mi je bilo celo nerazumljivo, dokler nisem vprašal o tem kaplana. Vi imate sicer neko drugo besedo, ki je pa zdaj ne najdem, ali kako pravi priprosti človek? Tudi Vendi so jo vzeli iz nemškega: zwubluyu. Poljci imajo wát-piç, Česi pochybowati; sumjeti je ponarejeño po geršk. ἀμυγρῶς, kakor dvojim po lat. dubito, ter so mislili na duo. Tako ponarejenih, kakor sumnjeti, je v staroslov. dokaj, in iz tega se sklepati da na domovino staroslovan. Vendar dosti o tem. Ko bi le že tudi v Poljskem in Ilirskem (Serbskem) imeli slovnici, ki bi bile vravnane po mojem ali po Vašem vzgledu (Formular), bilo bi ondaj lahko sestaviti vzajemno (harmonische) slovnico slovansko. Dokler se to ne zgodi, poslednje ni mogoče ali vsaj sklenjeno z velikimi težavami. Se nektare vprašanja: Se-li smem povsod zanesti, da ste prideržali izreko deželno (die Aussprache des Landes); p. raz, ali ne pravijo bolj sploh rez? Ali res i za t v nedoločniku nikjer razločno ne izrekujejo? Jaz bi a glasú še razumel ne bil, ko bi ne bil na Dunaju govoriti slišal neke pésterne (rojene Kranjice). Ali naj se taki zagrizeni (verbissene) glasniki tudi pišejo, in mar ne sem ali sim nam. s-m? Nerad pogrešam i v ti nedoločnikovem. Jeli odlika (Abweichung) v toliko rečeh bila res potrebna brez vsega ozira na poprejšnje pisave (Schreibmethoden)? V tem — se vé — jaz nimam besede. Kar tiče izvoljene znamnja ali čerke, se zdijo nekterim celó barbarske, posebno o, w, η. Za poslednje bi se bil vsaj mōgel sprejeti c, ker ga že imajo Pemci, Poljci in Ilirci (Slavonci, Dalmatini p. Stulli). Potem bi lat. z lahko ostal, čemu a? n, l se

komaj loči. Jaz bi bil j pisal za n, l, sej se piše tudi za t in r. Ko bi ostal bil h, bi se mogle tiste maloktere, v kojih se izrekuje lat. h, naštetí za izjemo, ker jih je tako malo. Ali naj se izvoli x nam. h. Pa, kakor sem že rekel, v tem naj jaz nimam nobenega glasú. Ne bi se li dala najti kaka srednja pot? Če nasledniki Vašega čerkopisja zdaj na svetlo dajo pobožne bukve, in Dainko tudi tako napreduje, kakor je začel, morajo bravci biti zbegani. Čez 50 let bi hotel viditi, kako bode.

Str. 15 naj bi se Prosthesis bolje ločila od Epenthesis. K prvi bi se jemal ptuj nam. tuj, starosl. tužd, novoserb. tudj; k drugi (Elisionen) tica nam. ptica. Snica (hrov. senicza) pa ni skrajšano iz jesenica. Tu Vas je zapeljal P. Marko, ki se drugoč graja. Sicer sem se iz Vaših bukev naučil marsikaj, kar bom sčasoma lahko porabil. Str. 37 se Vam zdi čudno, da pridevniki v množini ne ločijo več srednjega spola od ženskega. To delajo zdaj skor vse narečja, celó Čeh, kateri se slovnice ni učil; le v učeni pisavi (im hohen Styl) razločuje srednji spol od ženskega. Da pišete srove drava (str. 269), tega ne razumem prav; srov je skrajšano iz sirov, piše naj se toraj z s: srov. Ali res razločuje kmet nedoločnik spat od namenivnika spat? Jeli razloček dokaj znaten? So ga li poprejšnji pisatelji spoznali in spolnovali? Misliti moram zdaj, kako bi Vam za to meni drago darilo poslal kaj, kar bi Vam móglo biti ljubo. S posebnim spoštovanjem bivam

Vaš

G. Kalistra in tiste, ki so z njim
bili na Dunaju, prosim, pozdravite.

Vdani

Dr. Jos. Dobrowský.

Šolsko obzorje.

Iz Bremena 14. jun. Dragi Tovarš! Gotovo nisi še dopisa iz Bremena prejel in ga tudi več ne boš, na torej! tukaj nekoliko verstíc od nenavadnega dopisalca. Kar me k pisanju mika, je vzrok, da dečka, ktera sem v Ameriko poslal, sta bila pod ravnateljem, kateri je tvoj spoštovani vrednik. Ko smo belo Ljubljano zapustili, smo na potu do Dunaja malo videli, posebno ker smo se vso noč peljali. Toliko bolj sta stermela dečka, ko ob svitem jutru Dunaj zagledata; „to je mesto“, sta klicala, ko smo ga nekoliko prehodili! Čudno se jima je dozdevalo, videti pse in rogate kozle vprežene. Zverinjak v Schönbrunnu ji je toliko mikal, da je bilo ostre besede treba, ji naprej spraviti. „Zdaj še le poznavam prav živali, ktere so nam naš g. učitelj namalane kazali in nam od njih govorili“, pravita dečka. Razgled „lep vid“ pri Schönbrunnu na višavi ji je kar očaral. Rastljinški vert, vertovi drugih velikašev z vodnjaki in ribicami, prater s svojim vrišem, visoke hiše, zlasti zvonik sv. Stefana so jima besedo iztisnili: „O ko bi se vrnila v Ljubljano, to bi vedela kaj